

## **The influence of women's organized - state activity on the cultural, social and cultural status of Dashtestan County were based on new documents (1965 - 1979)**

**Parvaneh shahrokhmoghadam<sup>\*</sup>, Habibollah Saeedinia<sup>\*\*</sup>**

**Elham Malekzadeh<sup>\*\*\*</sup>, Hamid Asadpor<sup>\*\*\*\*</sup>**

### **Abstract**

With the formation of the supreme council of women's councils in 1338, all female societies were covered by the council. In Dashtestan County, the supreme council began working in 1965. After the dissolution of the council, the Borazjan women's organization was established in 1971 and was transferred to the osce all facilities of the supreme council. Abstract the present research question is to investigate and explain the activities of the supreme council and womens organization in the period of 1979 - 1979. In this study, we have tried to answer the main question by using descriptive - analytical method and using the main sources of library, archival records and oral history, which has an impact on the cultural, social and cultural status of women?

the results of the study show that organised - law and womens organizations by organising literacy classes , training classes , legal and family counseling have led

\* Department of History, Faculty of Literature and Humanities, Tehran University, Bushehr, Iran, parishahrokhmoghadam@gmail.com

\*\* Department of History, Faculty of Literature and Humanities, Tehran University, Bushehr, Iran (Corresponding Author), h\_saeedinia@yahoo.com

\*\*\* Faculty of Humanities and Cultural Studies, malekzadeh.elham092@gmail.com

\*\*\*\* Department of History, Faculty of Literature and Humanities, Tehran University, Bushehr, Iran, asadpor@pgu.ac.ir

Date received: 2021/05/06, Date of acceptance: 2021/08/03

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License.

To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

them to improve their status and enhance their cultural , social and cultural status by placing public opinion on their cultural and cultural attitudes .

**Keywords:** The Supreme Council of Women, the Women's Organization, Women Dashtestan, Local Committees, Family Welfare Centres.



## تأثیر فعالیت‌های سازمان یافته دولتی زنان بر جایگاه فرهنگی، اجتماعی زنان شهرستان دشتستان براساس اسناد نویافته داخلی (۱۳۴۴-۱۳۵۷ش)

پروانه شاهرخ مقدم\*

حبیب‌الله سعیدی‌نیا\*\*، الهام ملک‌زاده\*\*\*، حمید اسدپور\*\*\*\*

### چکیده

با تشکیل شورای عالی زنان ایران در سال ۱۳۳۸ش، کلیه جمعیت‌های زنان تحت پوشش آن شورا قرار گرفت. در شهرستان دشتستان نیز شورای عالی از ۱۳۴۴ش شروع به کار نمود. بعد از انحلال آن شورا، سازمان زنان برازجان در سال ۱۳۴۹ش تشکیل و کلیه امکانات شورای عالی به این سازمان منتقل گردید. مسئله پژوهش حاضر بررسی و تبیین فعالیت‌های شورای عالی و سازمان زنان دشتستان در فاصله زمانی سال‌های ۱۳۴۴-۱۳۵۷ش است. در این پژوهش تلاش شده است تا با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با بهره‌گیری از منابع اصلی کتابخانه‌ای، اسناد آرشیوی و تاریخ شفاهی به این پرسش اصلی پاسخ داده شود که

\* گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران،

parishahrokhmoghadam@gmail.com

\*\* دانشیار گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران (نویسنده

مسئول)، h\_saeedinia@yahoo.com

\*\*\* دانشیار و هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،

malekzadeh.elham092@gmail.com

\*\*\*\* استادیار گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران،

asadpor@pgu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۲۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۹

فعالیت‌های شورای عالی و سازمان زنان چه تأثیری بر جایگاه فرهنگی، اجتماعی زنان دشتستان داشته است؟

دستاوردهای پژوهش نشان می‌دهد فعالیت‌های سازمان یافته شورای عالی و سازمان زنان از طریق برگزاری کلاس‌های سوادآموزی، برپایی کلاس‌های آموزش حرفه‌ای، انجام جلسات مشاوره حقوقی و خانوادگی موجب شدند تا با تحت الشعاع قراردادن افکار عمومی زنان منطقه دشتستان و تحول در نگرش فرهنگی و رفتاری آنان، موقعیت آنان را بهبود و جایگاه فرهنگی، اجتماعی آنان را ارتقاء بخشند.

**کلیدواژه‌ها:** شورای عالی زنان، سازمان زنان، زنان دشتستان، کمیته‌های محلی، مراکز رفاه خانواده.

## ۱. مقدمه

با توجه به شرایط مناسب فعالیت زنان در زمینه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی متأثر از تحولات جهانی در دوره محمدرضا پهلوی، زنان توانستند دست به اقداماتی بزنند که از آن جمله دستیابی به مجوز تأسیس سازمان‌هایی شد که البته اغلب تحت نظارت مستقیم دولت قرار داشتند. در رأس این سازمان‌ها در تهران، «شورای عالی زنان ایران» بود که از ائتلاف همه جمعیت‌های فعال زنان در سال ۱۳۳۸ ه.ش/ ۱۹۵۹ م تشکیل شد و به مدت هفت سال (۴۵-۱۳۳۸ ه.ش/ ۱۹۵۹-۶۶ م) فعالیت‌های مختلفی، به‌ویژه در زمینه‌های مدنی، فرهنگی و سیاسی در جهت اهداف دولت انجام داد.

از اواخر سال ۱۳۴۴ ه.ش/ ۱۹۶۵ م زمره‌های مخالف با ارکان شورای عالی زنان از درون کادر اداری شورای عالی برخاست. سرانجام این نهاد دولتی به علت عدم کارایی ارکان اجرایی و تسلط نظام سنتی، در سال ۱۳۴۵ ه.ش/ ۱۹۶۶ م منحل شد. مدت کوتاهی پس از انحلال شورای عالی جمعیت‌های زنان، «سازمان زنان ایران» با امکانات مالی و انسانی بیش‌تری جایگزین آن شد. هدف این سازمان، بر اساس آخرین اساسنامه آن (۱۳۵۴ ه.ش/ ۱۹۷۵ م)، بالا بردن دانش سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان بود.

شورای عالی جمعیت‌های زنان و پس از آن سازمان زنان ایران در مناطق مختلف ایران شروع به فعالیت نمودند یکی از آن مناطق شهرستان دشتستان با مرکزیت برازجان بود. قبل از تأسیس شورای عالی و سازمان زنان، بافت اجتماعی جامعه زنان برازجان همانند سایر

نقاط ایران کاملاً سنتی بود و زنان از محدودیت‌های مختلفی رنج می‌بردند. اغلب آنان بی‌سواد و مشغول امور خانه‌داری بودند. بیشترین فعالیت آنان علاوه بر خانه‌داری کمک به خانواده در امور کشاورزی و باغ‌داری بود و به‌ندرت در ادارات دولتی مشغول به کار بودند. از لحاظ بهداشت و درمان نیز از شرایط مناسبی برخوردار نبودند لذا زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی لازم جهت فعالیت سازمان‌هایی چون شورای عالی و سازمان زنان که مهم‌ترین هدفشان مبارزه با بی‌سوادی و گسترش آگاهی زنان بود فراهم بود.

از جمله شعب شورای عالی جمعیت‌های زنان می‌توان به «کمیته محلی شورای عالی زنان برازجان» اشاره کرد که در تاریخ ۱۳۴۴/۱۱/۳۰ ش، در شهرستان دشتستان و با حضور نماینده شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران تشکیل شد. مهم‌ترین هدف این کمیته مبارزه با بی‌سوادی بود اما با جایگزینی سازمان زنان ایران به جای شورای عالی جمعیت‌های زنان، بالطبع کمیته محلی برازجان نیز تبدیل به سازمان زنان برازجان گردید که با تمرکز بر مبارزه با بی‌سوادی و با هدف رشد فرهنگی زنان این منطقه به وجود آمد. با وجود نخستین نامه وزارت کشور به سازمان زنان برازجان به تاریخ ۱۳۴۵/۸/۹ ش، به دلیل فقدان فضای مناسب کاری فعالیت رسمی این شعبه تا نیمه اول سال ۱۳۴۹ ش به تعویق افتاد. هدف پژوهش حاضر بررسی روند شکل‌گیری و فعالیت‌های اجتماعی - فرهنگی کمیته محلی شورای عالی و سپس سازمان زنان برازجان و تأثیر فعالیت‌های مزبور بر رشد و ارتقای فرهنگی زنان این منطقه است. پرسش پژوهش حاضر این است که فعالیت‌های شورای عالی و سازمان زنان چه تأثیری بر جایگاه فرهنگی، اجتماعی زنان دشتستان داشته است؟ همچنین پژوهش حاضر بر این فرض مبتنی است که با اینکه فعالیت‌های شورای عالی و سازمان زنان برازجان کاملاً هدایت شده و دولتی بودند اما موجب رشد آگاهی و ارتقای جایگاه فرهنگی، اجتماعی زنان این منطقه گردید.

در ارتباط با فعالیت‌های زنان در شهرستان دشتستان از جمله چگونگی شکل‌گیری شورای عالی زنان و بعدازآن تشکیل سازمان زنان برازجان در این شهرستان و فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی آن‌ها تاکنون هیچ‌گونه کار علمی مستقلی صورت نگرفته است. اما به‌صورت کلی و به‌عنوان مقدمه‌ای در مورد چگونگی به وجود آمدن و فعالیت‌های شورای عالی زنان و بعدازآن سازمان زنان ایران در گزارش هیئت مأمور بر مطالعه شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران (که در خرداد ۱۳۴۵ ش در گزارشی سیصدصفحه‌ای

در مورد اشکالات این شورا چاپ شد)، گزارش‌های سالانه و گزارش‌های هفتگی بولتن خبری سازمان زنان اشاراتی شده است.

هم‌چنین در کتاب‌های مربوط به فعالیت‌های زنان ایران همچون کانون بانوان نوشته مریم فتحی، سناتور نوشته نوشین احمدی خراسانی و پروین اردلان و جنبش حقوق زنان در ایران (طغیان، افول و سرکوب از ۱۲۸۰ه.ق تا انقلاب ۵۷ش) نوشته الیز ساناساریان به صورت کلی به چگونگی شکل‌گیری و ذکر فعالیت‌های شورای عالی زنان و سازمان زنان ایران پرداخته شده است. کتاب سازمان زنان ایران نوشته حمیرا رنجبر عمرانی که توسط موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران در سال ۱۳۸۵ش/۲۰۰۶م به چاپ رسیده تنها اثری است که در زمینه فعالیت‌ها و تشکیلات شورای عالی زنان و سازمان زنان ایران به صورت اختصاصی نوشته شده است. همچنین مهناز افخمی دبیر کل سازمان زنان ایران در دو اثر «انقلاب مسالمت‌آمیز: مروری بر فعالیت‌ها و دستاوردهای سازمان زنان ایران (۱۳۴۳ - ۱۳۵۷)» که تابستان ۱۳۷۶ش/۱۹۹۷م در شماره ۵۹ مجله ایران‌نامه به چاپ رسیده و کتاب «جامعه، دولت و جنبش زنان ایران» با ذکر چگونگی تشکیل، فعالیت‌های گوناگون و تشکیلات سازمان زنان ایران به ذکر جزئیات پیش‌تری در رابطه با این سازمان پرداخته است.

در قسمتی از مقاله «سازمان‌های زنان در ایران عصر پهلوی» که توسط محمدحسین حافظیان در فصلنامه مطالعات سیاسی در زمستان ۱۳۸۷ش/۲۰۰۸م چاپ شده، نیز به معرفی کلی از سازمان زنان، تشکیلات، اقدامات و نارسایی‌های این سازمان پرداخته شده است. همچنین دو پایان‌نامه نیز تحت عناوین «سازمان زنان کردستان» و «بررسی عملکرد سازمان زنان استان کرمان با تکیه بر اسناد (۱۳۴۵-۱۳۵۷ه.ش)»، در مقطع کارشناسی ارشد توسط زهرا براتی در سال ۱۳۹۷ش/۲۰۱۸م در دانشگاه الزهرا و مینا پورامیری در دانشگاه شهید باهنر کرمان در سال ۱۳۹۸ش/۲۰۱۹م دفاع شده که به ذکر فعالیت‌های این سازمان در استان کردستان و استان کرمان پرداخته است. جدیدترین پژوهش در مورد سازمان زنان مقاله «عملکرد سازمان زنان ایران: مطالعه موردی استان بوشهر (۱۳۴۵-۱۳۵۷ش.)» از الهام ملک‌زاده، طیبه ادیسی و فاطمه حسین‌پور است که در زمستان ۱۳۹۹ش/۲۰۲۰م در شماره بیست‌وپنج مجله تاریخ‌نامه ایران بعد از اسلام

تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۱۸۵

به‌چاپ رسیده و در آن به چگونگی شکل‌گیری سازمان زنان بوشهر و عملکرد آن به‌صورت کلی پرداخته است.

## ۲. شکل‌گیری ساختار شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران

در اوایل دهه ۱۳۳۰ش شماری از زنان تحصیل کرده که هر سال به تعداد آنان افزوده می‌شد، متأثر از وضع نامطلوب زنان در ایران و آگاه به پیشرفت‌های آنان در سایر کشورها، به تشکیل سازمان‌ها و جمعیت‌های مختلفی دست زدند. هدف اصلی تر این سازمان‌ها و جمعیت‌ها گسترش آموزش در بین زنان و کسب حق رأی برای آنان بود. این جمعیت‌ها به‌طور متفرق کار می‌کردند، هیئت مدیره خودشان را داشتند و هرکدام در زمینه فعالیت‌های خودشان پیش می‌رفتند و منابع مالیشان مربوط به آن کم‌هایی بود که می‌توانستند برای کارهای خودشان جمع‌آوری کنند (افخمی، ۱۳۷۶: ۳۹۱).

در مهر ۱۳۳۵ش، سازمان‌های زنان در قالب شورای همکاری جمعیت‌های بانوان ایران برای «ایجاد همکاری و اشتراک مساعی میان جمعیت‌های مختلف زنان» گرد آمدند تا فعالیت‌های خود را در جهت اهدافشان هماهنگ کنند. این شورا در سال ۱۳۳۶ش طی ملاقاتی رسمی با شاه، لیست خواسته‌های ۱۱ ماده‌ای خود را ارائه نمود که شامل «اعطای حق رأی به زنان در انتخابات مجلس شورا و سنا» می‌شد (فتحی، ۱۳۸۳: ۱۷۰). با این دیدار مسئله حق رأی زنان به‌دربار کشیده شد.

این جمعیت‌های زنان بالاخره به این نتیجه رسیدند که از طریق تشکل و تجمع عمیق‌تر و با آگاهی که از آن راه پیش می‌آمد در زمینه گرفتن حقوق زنان و پیشرفت وضع زن در اجتماع اقدام کنند. آن‌ها ضمناً به این نتیجه رسیدند که در حالت معمولی و بدون تجدیدنظر در روش تشکل و برنامه‌ریزی قدرتی به دست نخواهند آورد. بنابراین تصمیم گرفتند ترتیبی دهند که یک راه حل کارآمدتری برای فعالیت‌های زنان پیدا شود (کارنامه سازمان زنان، ۱۳۵۶: ۲).

سرانجام رهبران این گروه‌ها بر آن شدند از اشرف پهلوی بخواهند که از نهضت زنان حمایت کند. وی نیز از کمیته‌ای مرکب از ۵۱ نفر نمایندگان گروه‌ها خواست که طرحی برای تقویت این نهضت و نحوه گسترش فعالیت‌هایشان ارائه دهد. افراد این گروه به تکلیف خود عمل کردند و مذاکرات این کمیته منجر به تشکیل «شورای عالی زنان

ایران» شد که در نیمه اردیبهشت سال ۱۳۳۸ش با عضویت هجده سازمان مختلف زنان با هدف مبارزه با بی‌سوادی به وجود آمد (پیرنیا، ۱۳۷۴: ۱۱۳).

در ۲۸ آذر ۱۳۳۹ش اولین تغییر در اساسنامه شورا ایجاد شد و شورای عالی زنان به «شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران» تغییر نام داد. به نظر می‌رسد این امر تا حدودی نتیجه مستقیم تقاضای جمعیت‌ها بود که خواستار همکاری فعال با این شورا برای تقویت بیش‌تر جمعیت‌ها و با در نظر گرفتن حفظ استقلال آن‌ها بود (احمدی خراسانی و اردلان، ۱۳۸۲: ۴۷۱). این جمعیت‌ها عمدتاً به سه گروه تقسیم می‌شدند: ۱- اعضای که هدف صنفی و حرفه‌ای داشتند ۲- اعضای که به منظور ارائه خدمات خیریه و بهداشتی و آموزش فعالیت می‌کردند ۳- اعضای که اهداف سیاسی خود را دنبال می‌کردند و به دلیل آن‌که شورای عالی پس از مدتی در خدمت سیاست‌های حکومت پهلوی قرار گرفت، این اعضا نیز فعال‌تر شدند (رنجبر عمرانی، ۱۳۸۵: ۷۸).

با این‌که شورای عالی زنان در ابتدا هدف اصلی خود را مبارزه با بی‌سوادی زنان اعلام کرد اما بعداً اهداف و عملکرد خود را گسترش داد و آنان را بدین شرح اعلام کرد: ایجاد مدارس حرفه‌ای برای دختران و زنان، کمک به بهبود وضع مادران و کودکان با کمک مؤسسات دولتی و غیردولتی، ارتقا سطح بهداشت عمومی، تشویق دختران دانش‌آموز به وسیله بورس‌های تحصیلی و برنامه‌های فرهنگی، راهنمایی حقوقی خانواده، مطالعه در وضع جوانان و بهبود وضع زنان در روستاها. همچنین بررسی و شناسایی نهادهایی که در جهت حضور بیشتر زنان می‌توانستند اقدام کنند، جمع‌آوری اطلاعات در زمینه‌های مختلف امور زنان از جمله چگونگی مبارزه با بی‌سوادی زنان و برنامه‌ریزی در این زمینه، شناسایی جمعیت‌های زنان در کشورهای دیگر و چگونگی عملکرد آنان را می‌توان از مهم‌ترین وظایف شورای عالی جمعیت‌های زنان دانست (همان، ۸۶).

ایجاد زمینه‌های مناسب برای گرفتن حق رأی زنان و شرکت آنان در انتخابات را می‌توان مهم‌ترین اقدام شورای عالی زنان دانست. شورای عالی زنان، علاوه بر تبلیغات گسترده مطبوعاتی، تظاهرات گسترده‌ای مرکب از تمامی جمعیت‌های زنان ترتیب داد. همچنین، این شورا سخنرانی‌هایی در محافل عمومی و مصاحبه‌های مطبوعاتی با موافقان و ذکر دلایل وجوب حضور زنان در انتخابات داشت (همان، ۸۴). در نهایت، به دلیل این پی‌گیری‌های شورای عالی زنان و جمعیت‌های مختلف مربوط به زنان و در اجرای دستور



شاه که لزوم مشارکت زنان را در انتخابات آینده مجلس اعلام کرده بود، هیئت دولت روز ۹ اسفندماه ۱۳۴۱ش، حق مشارکت زنان را در انتخابات رسماً تصویب و اعلام کرد.

شورای عالی زنان دارای پنج کمیسیون با اهداف و وظایف مشخص بدین قرار بود: کمیسیون حقوقی جهت رسیدگی به امور حقوقی خانواده‌ها، کمیسیون فرهنگی برای تهیه طرح مبارزه با بیسوادی برای دختران ۱۵ - ۷ ساله با همکاری وزارت فرهنگ، کمیسیون بین‌المللی جهت ایجاد ارتباط بین شورای عالی زنان و جمعیت‌های زنان کشورهای دیگر به منظور تبادل اطلاعات درباره پیشرفت‌های زنان جهان، شرکت در امور سیاسی، اجتماعی، بین‌المللی و شناساندن چهره زن ایرانی، کمیسیون روابط عمومی و تبلیغات و انتشارات برای برگزاری جشن‌ها، همکاری با رادیو و تلویزیون در تنظیم برنامه‌های سخنرانی و مصاحبه به منظور اطلاع‌رسانی به عموم مردم در جهت شناساندن فعالیت‌های شورای عالی زنان ایران، کمیسیون امور مالی جهت بهبود وضع مالی شورا به هر وسیله ممکن بود (همان).

تعداد این کمیسیون‌ها در اساسنامه جدید شورا به هشت کمیسیون رسید. از جمله کمیسیون‌های جدید و اضافه شده، کمیسیون شهرستان‌ها بود که «افتتاح شعبات شورای عالی در استان‌ها و شهرستان‌ها» مهم‌ترین وظیفه آن بود. این شعبات به نام «کمیته‌های محلی شورای عالی زنان ایران» نامیده می‌شدند (گزارش هیئت مأمور ...، ۱۳۴۵: ۳۷).

کمیته‌های محلی شورای عالی جمعیت‌های زنان در استان‌ها و شهرستان‌ها در سال ۱۳۴۲ش تشکیل شد. اولین کمیته در ۱۳ بهمن ۱۳۴۱ش در اصفهان افتتاح گردید. تا پایان اردیبهشت ۱۳۴۵ش، تعداد ۷۸ کمیته در مرکز استان‌ها و شهرستان‌ها و فرمانداری‌های کل تأسیس شده بود (احمدی خراسانی و اردلان، همان، ۴۸۰).

در این کمیته‌ها فقط افراد می‌توانستند عضویت داشته باشند نه جمعیت‌ها. در هر کمیته بانوی استاندار وقت نایب‌رئیس اول کمیته بود و نایب‌رئیس دوم، دو نفر دبیر (دبیر اول - دبیر دوم)، خزانه‌دار، حسابدار، سخنگو و بازرس هر سال در مجمع عمومی انتخاب می‌شدند (آیین‌نامه کمیته‌های شورای عالی زنان ایران در استان‌ها و شهرستان‌ها، ماده‌های ۳، ۴ و ۵). در شهرستان‌ها نیز بانوی فرماندار نایب‌رئیس اول کمیته بود. کمیته شهرستان مستقیماً مربوط به کمیته استان بود و گزارش فعالیت‌های خود را مرتباً به کمیته استان ارسال می‌نمود (همان، ماده ۷). کمیته هر استان ماهی یک‌بار گزارش فعالیت‌های کمیته

مرکزی و کمیته‌های شهرستان‌ها را به دبیرخانه شورای عالی جمعیت‌های زنان ارسال می‌نمود (همان، ماده‌های ۶، ۷ و ۸).

شرایط عضویت در کمیته‌های محلی شورای عالی جمعیت‌های زنان به این ترتیب بود:  
۱. تابعیت ایران ۲. حداقل سن ۱۸ سال ۳. صلاحیت اخلاقی و حسن شهرت ۴. پرداخت حق عضویت حداقل ماهی ۲۰ ریال. انتخابات سالیانه کمیته در مجمع عمومی کمیته، که از کلیه اعضا تشکیل می‌گردد، نیمه اول آبان ماه هر سال تجدید می‌گردد. هم‌چنین در صورت لزوم با تصمیم هیئت مدیره و یا درخواست یک چهارم اعضا به طور فوق‌العاده تشکیل می‌شد (همان، ماده‌های ۹، ۱۰ و ۱۱).

وظایف مجمع عمومی کمیته‌های محلی که با حضور دو سوم اعضا رسمیت داشت عبارت بودند از: ۱- استماع گزارش هیئت مدیره کمیته و رسیدگی و تثبیت بیلان سالیانه انجمن و تصویب بودجه سال جاری ۲- اداره جلسات مجمع عمومی توسط هیئت مدیره و از قبل قرار دادن برنامه جلسه در دسترس عموم ۳- انتخاب هیئت مدیره از طرف مجمع عمومی با رأی مخفی و اکثریت نسبی ۴- انتخاب یک نفر نایب رئیس دوم، دو نفر دبیر، یک نفر خزانه‌دار، یک نفر حسابدار و یک نفر بازرس به‌عنوان هیئت مدیره کمیته (همان، ماده‌های ۱۲ و ۱۳). مجمع عمومی، نواب رئیس، دبیران، خزانه دار، حسابدار، و سخن‌گوی کمیته‌های محلی نیز هر کدام طبق مفاد ۱۴ تا ۱۹ آیین نامه کمیته شورای عالی زنان وظایفی بر عهده داشتند (همان، مواد ۱۴ تا ۱۹).

### ۳. کمیته محلی شورای عالی زنان شهرستان دشتستان (با مرکزیت برازجان)

پس از ظهور رضاشاه پهلوی در صحنه سیاست داخلی ایران که همراه با دگرگونی‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عمیقی بود؛ روند جنبش زنان به خصوص در زمینه آموزش و تعلیم و تربیت شتاب بیشتری به خود گرفت. یکی از اولین اقدامات فرهنگی و آموزشی رضاشاه در این باره تأسیس و توسعه مدارس ابتدایی و متوسطه دولتی دختران در تهران و به خصوص شهرستان‌های ایران بود.

در همین راستا و متأثر از فضای موجود، اولین دبستان دخترانه شهرستان دشتستان به سبک نوین با نام «دبستان امید» در سال ۱۳۱۲ش تأسیس شد. با تأسیس این مدرسه مکتب خانه‌های سنتی مخصوص آموزش دختران نیز در مدرسه جدید ادغام شدند. در آغاز به دلیل فقر فرهنگی و پایین بودن فرهنگ اجتماعی و وجود برخی باورها و پندارهای نادرست در باب منع تحصیل برای دختران و زنان، تنها هشت دانش‌آموز دختر در این مدرسه به تحصیل پرداختند. پس از چند سال تلاش و مبارزه برای تغییر فرهنگ عمومی و بی‌اثر کردن اقدامات خصمانه مخالفان تحصیل دختران و زنان، کم‌کم مردم دختران خود را برای فراگیری علم و دانش نوین راهی این مدرسه کردند. نام این دبستان در بهمن‌ماه ۱۳۴۱ش و در جریان انقلاب سفید به «دبستان ششم بهمن» تغییر یافت. دبستان ششم بهمن (امید) دارای ۹ باب کلاس، ۳۷۷ نفر دانش‌آموز و از نظر وسایل ورزشی دارای زمین والیبال، میز پینگ‌پنگ، سرسره و مختصر وسایل طباشی و خیاطی نیز بود (سال‌نامه اداره آموزش و پرورش برازجان، ۱۳۴۴: ۳۶).

نخستین دبیرستان دخترانه برازجان نیز به نام «دبیرستان آزر» در سال ۱۳۴۱ش تأسیس گردید. این دبیرستان در اولین سال تأسیس تنها ۱۶ نفر دانش‌آموز داشت. دبیرستان آزر تا سال ۱۳۴۹ش فقط دارای سیکل اول بود اما از مهرماه ۱۳۴۹ش سیکل دوم نیز با تأسیس رشته طبیعی در این مدرسه راه‌اندازی شد و دانش‌آموزان دختر امکان ادامه تحصیل تا دیپلم را در برازجان پیدا کردند. دبیرستان آزر دارای کتابخانه و آزمایشگاه مرکزی بود و از آنجایی که این دبیرستان تنها دبیرستان دخترانه شهر بود در همه تحولات اجتماعی و همایش‌های عمومی حضور فعال داشت. دو نشریه «پیک آزر» و «ندای آزر» از طرف این دبیرستان انتشار می‌یافت که حاوی مطالب ادبی و اجتماعی بودند (آرچین/ قاسمی، ۱۳۸۹: ۸۶).

به موازات پیشرفت تعلیم و تربیت زنان در برازجان؛ آن‌ها همچنین توانستند در چهارچوب جمعیت‌های خدماتی همچون جمعیت جوانان «شیر و خورشید» و سازمان‌های گوناگون همچون «سازمان ملی پیشاهنگی» کم‌کم دامنه فعالیت‌ها و حرکت‌های اجتماعی خود را توسعه داده و به آن انتظام بخشند.

آغاز تحولات منسجم و سازمان‌یافته دولتی در زمینه زنان در شهرستان دشتستان به تشکیل شورای عالی جمعیت‌های زنان در این شهرستان باز می‌گردد. همان‌طور که ذکر شد

این شورا در استان‌ها و شهرستان‌ها دارای شعباتی با عنوان «کمیته‌های محلی شورای عالی جمعیت‌های زنان» بود. هدف این کمیته‌ها در استان‌ها و شهرستان‌ها، طبق آیین‌نامه، بالابردن سطح فرهنگی و اجتماعی زنان و آشنا کردن آنان به وظایف ملی خود در استان‌ها و شهرستان‌ها بود. در شهرستان دشتستان نیز اگرچه نامه‌نگاری‌های مربوط به تشکیل کمیته محلی شورای عالی جمعیت‌های زنان دشتستان از نیمه دوم سال ۱۳۴۲ش آغاز شده بود اما این کمیته تا اواخر سال ۴۴ش تشکیل نشد. اولین نامه در این زمینه از طرف وزیر کشور در تاریخ ۲/۹/۴۲ به فرمانداری کل دشتستان (برازجان) ارسال گردیده است. بعد از این نامه از طرف وزارت کشور که در واقع برای آگاه ساختن فرمانداری کل دشتستان از وجود شورای عالی زنان و چگونگی تشکیل دادن آن در مرکز استان‌ها و شهرستان‌ها بود، در نامه دیگری از طرف فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس به فرمانداری دشتستان در تاریخ ۲۱/۱۰/۴۲ یک نسخه از آئین‌نامه مربوط به تشکیل کمیته‌های محلی شورای عالی زنان در شهرستان‌ها ارسال گردید (ساکما، ۱۲۵۷۹۷-۲۹۳).

نامه‌نگاری‌ها برای تشکیل کمیته محلی در شهرستان دشتستان تا اواخر سال ۱۳۴۲ش ادامه داشت. در نهایت در سال ۱۳۴۴ش مجدداً در نامه‌ای از طرف وزیر کشور، از استانداری و فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس درخواست شد که در راستای اجرای اوامر ریاست عالی شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران مقرر فرمایند فرمانداران و بخش‌داران در حوزه مأموریت خود نسبت به پیشرفت امور با جمعیت‌های زنان همکاری‌های لازم را داشته باشند. به دنبال این درخواست، فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس نیز طی نامه‌ای از فرمانداری دشتستان درخواست نمود کمیته محلی شورای عالی زنان برابر آئین‌نامه تشکیل شود (ساکما، همان).

در نهایت با حضور نماینده جمعیت شورای عالی زنان مرکز (خانم مقتدی)، برای تشکیل شورای عالی زنان برازجان روز شنبه ۳۰/۱۱/۴۴، برحسب دعوت فرمانداری دشتستان جلسه‌ای با حضور عده‌ای از بانوان به منظور انتخاب هیئت رئیسه شورای عالی زنان در شهرستان برازجان در فرمانداری تشکیل گردید. در این جلسه از بانوان علاقه‌مند دعوت به عمل آمد تا در تشکیل و انتخاب اعضا برای شورا اقدام نمایند. سپس برای استحضار بیشتر خانم‌ها مواد اساسنامه قرائت گردید. خانم‌های حاضر در جلسه از این اقدام

## تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۱۹۱

استقبال و آمادگی خود را برای تشکیل شورا اعلام داشتند و سپس برای انتخاب هیئت رئیسه به اخذ رأی مبادرت نمودند که در نتیجه افراد زیر انتخاب گردیدند:

معصومه عرب پور به سمت نائب رئیس اول، ملکی فهیمی به سمت نائب رئیس دوم، آرزو سیاح به سمت دبیر، ناهید امیدوار به سمت خزانه‌دار و حسابدار، زینب امداد به سمت بازرس، پریدخت رهگذر به سمت سخنگو و فاطمه بیگم کازرونی، کییانو محمدیان، حشمت پرهیزگار، مکیه رهسپار، اکرم السادات رضوی، مریم ظهوری و پوران دریاگه به عنوان عضو انتخاب گردیدند. همچنین در این جلسه مقرر گردید در انتخاب رئیس و دبیر برای هر یک از کمیته‌ها اقدام نموده و مرتباً به تشکیل جلسه مبادرت و به وظایف قانونی خود عمل نمایند و جلسه شورای عالی زنان تا انتخاب مکان مناسب در فرمانداری برازجان تشکیل گردد (ساکما، ۱۲۵۷۹۷-۲۹۳).

بعد از این جلسه، کمیته محلی شورای عالی زنان دشتستان یک نسخه از صورت جلسه را برای شورای عالی جمعیت‌های زنان در مرکز ارسال نمود که «عفت سمیعان» مدیرعامل شورای عالی جمعیت‌های زنان در پاسخ طی نامه‌ای به محسنی، فرماندار دشتستان، اعلام نمود طبق آئین‌نامه شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران در انتخاب شعب شورای عالی استان‌ها و شهرستان‌ها، نائب رئیس اول انتصابی و خانم استاندار یا فرماندار همان محل به این سمت منصوب و بقیه اعضای هیئت مدیره به اکثریت آرا انتخاب می‌شود (ساکما، همان).

«معصومه عرب پور» نیز که در اولین جلسه تشکیل شورای عالی زنان برازجان به عنوان نائب رئیس اول شورای عالی زنان برازجان انتخاب گردیده بود در اولین نامه خود به شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران، آمادگی خود را برای تحقق بخشیدن به آرمان‌های ملی و اهداف فرهنگی مدنظر شورای عالی جمعیت زنان ایران اعلام نمود (ساکما، همان).

با تشکیل کمیته محلی شورای عالی زنان شهرستان برازجان، فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس برای آشنایی بیشتر اعضای آن با فعالیت‌های فرهنگی - اجتماعی، یک جلد کتاب راهنمای مؤسسات اجتماعی و خیریه که به زبان فارسی چاپ و از طرف کلپ بین‌المللی زنان در ایران انتشار یافته بود برای استفاده از مندرجات آن برای این کمیته ارسال نمود (ساکما، همان).

اولین جلسه هیئت مدیره کمیته محلی شورای عالی زنان برازجان، در تاریخ شنبه هفتم خردادماه سال ۱۳۴۵ش در محل جمعیت شیر و خورشید برازجان تشکیل گردید. در این جلسه که از فرماندار دشتستان نیز جهت تبادل نظر دعوت به عمل آمده بود، شمسی عبدالنبی زاده به عنوان نائب رئیس اول، ناهید امیدوار به عنوان خزانه دار شورا، زرین تاج سیاح به عنوان دبیر شورا، پریدخت رهگذر به عنوان سخنگوی شورا و اکرم السادات رضوی به عنوان حسابدار شورا حضور داشتند و در خصوص پیشرفت امور جاری و افزایش اعضا مذاکرات لازم به عمل آمد. همچنین پس از تبادل نظر، قبض رسید عضویت بانوانی که حق عضویت پرداخته بودند صادر شد و کارت حساب جاری کمیته تنظیم گردید. (ساکما، همان).

از آنجایی که بهبود وضعیت فرهنگی زنان در شهرستانها و روستاها به ویژه در زمینه سواد و تعلیم و تربیت از اهداف مهم شورای عالی جمعیت های زنان بود، مدیرعامل وقت شورای عالی جمعیت های زنان با ارسال نامه ای به کمیته محلی شورای عالی زنان شهرستان برازجان بر این موضوع تأکید و از آنان خواست تا برای حل مشکل تهیه نوشت افزار و وسایل ضروری برای حضور در مدرسه از قبیل روپوش و غیره برای دختران و زنان روستایی اقدام نمایند. وی همچنین تأکید نمود اعضای کمیته هدایا و وسایلی که تهیه می کنند شخصاً به روستاهای نزدیک و حوالی و حومه برسانند و با زنان روستایی مستقیماً تماس بگیرند تا از این طریق موجبات تشویق سپاهیان دانش در راستای آموزش سواد به این زنان روستایی نیز فراهم گردد (ساکما، همان).

در این راستا کمیته محلی شورای عالی زنان برازجان نیز به برگزاری کلاس های سوادآموزی و ثبت نام از زنانی که مشتاق شرکت در این کلاس ها بودند مبادرت نمود (ساکما، ۵۹۹۶۲-۲۹۳). مهمترین هدف کمیته محلی زنان برازجان از برگزاری این کلاس ها آموزش سواد به زنان و دختران در راستای ارتقا سطح فرهنگی زنان این منطقه و تشویق دختران دانش آموز به شرکت در برنامه های فرهنگی جهت افزایش مشارکت فرهنگی آنها در جامعه بود. آشنایی با بهداشت عمومی، راهنمایی حقوقی خانواده ها و آموزش امور خانه داری مانند آشپزی و خیاطی به زنان منطقه از اهداف دیگر کمیته از برگزاری این کلاس ها بود (ساکما، ۱۹۱۳-۲۷۵).

تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۱۹۳

بیشتر از چند ماه از آغاز به کار کمیته محلی شورای عالی زنان شهرستان دشتستان نگذشته بود که در روز دوشنبه هجدهم مهرماه ۱۳۴۵ش با حضور اشرف پهلوی و با شرکت هیئت مؤسس، روسا و نمایندگان جمعیت‌ها و هیئت عامل شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران در مرکز جلسه‌ای برگزار شد و طی آن تصمیم بر آن شد که سازمان زنان ایران جایگزین شورای عالی جمعیت‌های زنان شود. به دنبال این تصمیم در شهرستان دشتستان نیز کلیه کادر کمیته محلی شورای عالی جمعیت‌های زنان به شعبه «سازمان زنان برازجان» انتقال و تغییر نام داد (ساکما، ۱۲۵۷۹۷-۲۹۳).

#### ۴. تشکیل سازمان زنان برازجان

نامه‌نگاری‌های مربوط به تشکیل سازمان زنان در برازجان از آبان سال ۴۷ به صورت جدی شروع شد. اولین نامه مربوط به هما روحی، دبیر کل سازمان زنان ایران، خطاب به فرماندار شهرستان دشتستان است که در این نامه اعلام کرده؛ از آنجا که این سازمان اقدام به تشکیل شعب سازمان زنان در شهرستان‌ها نموده تا زنان شهرستانی بتوانند بیش‌ازپیش در فعالیت‌های فرهنگی - اجتماعی شرکت نموده و در اجرای منشور انقلاب سفید و برنامه‌های رفاهی مملکت ثمربخش باشند، ضمن ارسال یک نسخه از اساسنامه سازمان زنان، یک نسخه از آئین‌نامه تشکیل شعب و یک نسخه از آئین‌نامه گروه‌های اجرائی، خواهشمند است ضمن فراهم آوردن موجبات تشکیل شعبه سازمان زنان در آن شهرستان، آمادگی بانوان را جهت انجام انتخابات شعبه سازمان زنان برازجان، به دبیرخانه مرکزی اطلاع دهند تا نماینده این سازمان برای تشریح هدف‌ها و برنامه‌های سازمان زنان و نظارت بر اجرای انتخابات، به آن شهرستان اعزام گردد. (ساکما، ۱۲۵۷۹۷/۲۹۳).

بعد از ارسال این نامه، مرعشی (کفیل فرمانداری دشتستان) به عده‌ای از همسران مسئولان اداره‌جات مختلف دولتی، مدیران و معلمان مدارس دعوت‌نامه فرستاد و از آن‌ها درخواست نمود برای پاره‌ای مذاکرات لازم در مورد تشکیل شعبه سازمان زنان در برازجان در ساعت ۱۱ صبح روز یکشنبه یکم دی‌ماه ۴۷ در سالن فرمانداری حضور بهم رسانند (ساکما، همان).

این جلسه در ساعت مقرر با حضور عده‌ای از بانوان در فرمانداری برازجان تشکیل گردید و پس از بیانات فرماندار در مورد هدف از دعوت و تشکیل جلسه، بانوان

حاضر در جلسه آمادگی خود را برای تشکیل شعبه سازمان زنان در شهرستان برازجان اعلام نمودند. سپس در تاریخ ۵/۱۰/۱۳۴۷ ش فرمانداری برازجان جلسه دیگری با شرکت بانوان بیشتری در دفتر فرمانداری تشکیل داد که طی آن، آئین نامه تشکیل شعب سازمان زنان در شهرستانها قرائت گردید و از حاضرین در جلسه خواسته شد تمایل خود را در مورد تشکیل شعبه و عضویت در آن اعلام نمایند. کلیه حاضرین از این امر استقبال نمودند (ساکما، همان).

بعد از ارسال صورت جلسه هردوی این جلسات از طرف فرمانداری دشتستان به سازمان زنان ایران، در نهایت به تاریخ ۱۴/۱۰/۱۳۴۷ در نامه ای از طرف هما روحی به سازمان زنان بوشهر درخواست اعزام نماینده جهت تشکیل سازمان زنان شهرستان دشتستان، نظارت در انتخابات شورای آن شعبه و مطلع نمودن دبیرخانه مرکز از نتیجه اقدامات خود داده شد (ساکما، همان).

بعدازاین درخواست، مشاور و ناظر عالی سازمان زنان بوشهر خانم نظر برادر در نامه ای به سازمان زنان برازجان درخواست نمود که در صورت فراهم شدن مقدمات تشکیل سازمان زنان در آن شهرستان آمادگی خود را اعلام دارند تا نماینده جهت اجرای انتخابات فرستاده شود. در همین راستا هورآسا شکوه (معاون سازمان زنان ایران در امور شهرستانها) برای سازمان زنان بوشهر در جهت اطلاع و اقدام به انتخابات سازمان زنان برازجان، یک نسخه آئین نامه انتخابات شهرستان و یک نسخه آئین نامه بخش و روستا و یک جلد اساس نامه ارسال نمود (ساکما، همان).

در نهایت فرماندار دشتستان طی دعوت نامه هایی از بانوانی که قبلاً در جلسه ای که برای تشکیل سازمان زنان برازجان تشکیل شده بود حضور داشتند و آمادگی خود را برای همکاری با این سازمان در صورت تشکیل اعلام کرده بودند، درخواست نمود کتباً آمادگی خود را جهت ثبت نام در سازمان زنان شهرستان برازجان اعلام کنند تا نسبت به تشکیل سازمان مزبور طبق مقررات اقدام شود. در پاسخ به این دعوت نامه؛ پریدخت رهگذر، احترام غلامی، رباب وثوقی، فاطمه اتابک زاده، خانم قاضی زاده (آموزگار دبستان مجاهد برازجان)، سیده زینب فاطمی، بمونجان کیانی، شریعت حاجیان (آموزگار دبستان مجاهد)، فاطمه نجفیان (آموزگار دبستان مجاهد) و کییانو محمدیان آمادگی خود را به منظور شرکت و عضویت در سازمان زنان برازجان اعلام نمودند. همچنین زهرا عرب زاده فهرستی از



## تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۱۹۵

دانش‌آموزانی که داوطلب قبول عضویت سازمان زنان این شهرستان بودند برای فرمانداری دشتستان ارسال نمود (ساکما، همان، پیوست‌ها، سند شماره ۱ و ۲).

فرماندار دشتستان، دعوت نامه دیگری نیز در چهل نسخه به گروهی از بانوان ارسال و از آن‌ها درخواست نمود جهت اطلاع از مقررات و اساسنامه سازمان زنان، در جلسه مقدماتی تشکیل سازمان زنان برازجان که در ساعت ۴ بعدازظهر ۱۹/۱۱/۱۳۴۸ در محل خانه سازمانی شماره ۱ تشکیل می‌گردد حضور بهم رسانند. این جلسه در زمان مقرر تشکیل گردید و در نتیجه آن کلیه خانم‌های امضاکننده جلسه آمادگی خود را جهت ثبت‌نام در سازمان زنان برازجان اعلام و قبول نمودند امضا این صورت جلسه به‌عنوان ثبت‌نام تلقی شود. علاوه بر آن تقاضا کردند فوراً از طرف فرمانداری نسبت به دعوت نماینده سازمان زنان ایران اقدام و خواستار تشکیل رسمی سازمان زنان در برازجان شدند (ساکما، همان).

بعدازاین جلسه، مرعشی طی نامه‌ای به دبیرخانه مرکزی سازمان زنان ایران امور شهرستان‌ها آمادگی زنان برازجان را جهت تکمیل و انجام انتخابات مربوطه اعلام نمود. به‌دنبال این اعلام آمادگی و پیش از مشخص شدن زمان انتخابات، در اسفند ۱۳۴۸ و فروردین ۱۳۴۹، مرعشی چندین مرتبه برای «قاضی زاده» (نماینده سازمان زنان برازجان تا قبل از انتخابات) چندین نسخه بولتن هفتگی سازمان زنان ارسال و از ایشان درخواست نمود آن‌ها را جهت مطالعه بین خانم‌های علاقه‌مند توزیع نمایند (ساکما، همان). بعد از مشخص شدن زمان انتخابات، مرعشی دعوت‌نامه‌هایی برای بانوان عضو سازمان ارسال و از آن‌ها دعوت کرد تا در ساعت ۴ بعدازظهر ۲۵/۱/۱۳۴۹، جهت انجام انتخابات سازمان زنان برازجان با حضور هوراسا شکوه در سالن فرمانداری حضور یابند. این انتخابات انجام و اعضای شورای شعبه تعیین گردیدند. همچنین پریدخت رهگذر، خانم قاضی‌زاده و کیانو محمدیان به‌عنوان دبیر سازمان زنان برازجان انتخاب شدند و فرماندار دشتستان شرح حالی از آن سه نفر به همراه صورت‌جلسه را به دبیرخانه سازمان زنان ایران ارسال نمود (ساکما، همان).

دو هفته بعد دومین جلسه سازمان زنان برازجان در ساعت ۵ بعدازظهر ۱۴/۲/۱۳۴۹ با حضور کلیه اعضای شورا در محل فرمانداری تشکیل گردید و به‌منظور جلوگیری از وقفه در کارهای سازمان زنان برازجان تا تعیین دبیر از طرف سازمان مرکزی، «کیانو محمدیان»

به‌عنوان دبیر انتخاب و بعد از آن نیز سرپرستان گروه‌های مختلف تعیین گردیدند (ساکما، همان، پیوست‌ها، سند شماره ۳)

در دومین جلسه رسمی سازمان زنان برازجان که دوشنبه شش مهر ۱۳۴۹ با حضور فرماندار تشکیل گردید، در خصوص انتخاب محلی به‌عنوان «خانه زن» صحبت شد و مقرر گردید سازمان جلسات خود را به‌طور موقت در یکی از مدارس برازجان تشکیل دهد تا در مورد اجاره مکانی مناسب اقدام شود. در این جلسه نقش سازمان در ارتقای سطح فرهنگی زندگی بانوان شهرستان و همکاری با سایر ادارات و حدود اختیارات آن از طرف فرماندار تشریح گردید (ساکما، ۱۲۵۷۹۷/۲۹۳).

دوشنبه بیست و هفتم مهر ۱۳۴۹، اعضای شورای شعبه به‌منظور تعیین کمیته مالی نیز تشکیل جلسه دادند. در این جلسه، کیانو محمدیان و بتول گل‌باز و قاضی‌زاده به‌عنوان عضو کمیته مالی و زهرا عرب‌زاده نیز به‌عنوان منشی سازمان انتخاب شدند. هم‌چنین در این جلسه از طرف پریدخت رهگذر دبیر سازمان پیشنهادهایی برای تشکیل مهدکودک و کلاس‌های شبانه دبیرستانی ارائه شد که مورد قبول شورای شعبه واقع گردید (ساکما، همان).

در جلسه دوشنبه دوازدهم آبان‌ماه شورای شعبه سازمان زنان برازجان نیز مقرر گردید رسماً از شهرداری تقاضای تعیین مکانی برای سازمان شود. علاوه بر آن تصمیم گرفته شد که به ثبت‌نام بانوان جهت تشکیل کلاس خیاطی و گلدوزی اقدام شود (ساکما، همان). یکی از نخستین مشکلات سازمان زنان برازجان، نداشتن مکان مناسب برای فعالیت بود که برای این مهم، پس از پیگیری‌های دبیر سازمان زنان برازجان، حمایت مالی سازمان زنان ایران، مساعدت استانداری وقت استان ساحلی بنادر و جزایر خلیج فارس و دریای عمان (مقصودی)، فرمانداری دشتستان و همکاری و همیاری شهرداری برازجان، در تاریخ ۵۰/۶/۷، دو نسخه کروکی زمین جهت ساختمان خانه زن در شهر برازجان از طرف فرماندار وقت دشتستان (سید محمدرضا علوی) برای فرماندار کل بوشهر ارسال شد و بدین ترتیب مشکل مکان برای احداث ساختمان سازمان زنان برازجان حل شد (ساکما، همان).

در روزهای آخر سال ۱۳۴۹ «پروین عابدی» به‌عنوان نماینده و راهنمای دبیرخانه سازمان زنان ایران برای سرکشی و رسیدگی به امور مربوط به سازمان زنان برازجان عازم

تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۱۹۷

این شهرستان شد. به همین جهت شورای سازمان زنان برازجان در ۲۲/۱۲/۱۳۴۹ با دعوت از علوی فرماندار و عده‌ای از روسای ادارات دولتی، جلسه‌ای در محل سالن اجتماعات دبیرستان فرخی برازجان تشکیل داد. در این جلسه پریدخت رهگذر دبیر سازمان زنان برازجان گزارشی از وظایف و اقدامات و برنامه‌های آینده سازمان زنان برازجان از جمله دایر کردن کلاس‌های آشپزی ارائه نمود در انتهای جلسه نیز پروین عابدی مطالبی درباره‌ی وظائف سازمان زنان ایران و نقش مؤثر آن در مبارزه با بی‌سوادی طبقه زنان در راستای ارتقای سطح فرهنگی آن‌ها بیان داشت. جلسه مزبور با اعطای حکم دبیری پریدخت رهگذر توسط فرماندار به پایان رسید (ساکما، همان).

اکثر اعضای سازمان زنان برازجان، بانوان فعال در فعالیت‌ها و بخش‌های اجتماعی، اعضای هیئت موسس یا مربیان جمعیت شیر و خورشید سرخ، دبیر یا عضو شورای عالی زنان، آموزگاران دبستان‌ها و دبیرستان‌های دخترانه، اعضای شورای کمیته ملی پیکار با بی‌سوادی، عضو شورای خدمات اجتماعی زنان فرمانداری برازجان، نماینده کمیته مددکاری زنان روستائی وابسته به حزب ایران نوین، آموزگار پیکار با بی‌سوادی در تعلیم بزرگسالان و زنان شاغل بودند. آن‌ها عموماً از سواد و دانش برخوردار و دارای مدرک سیکل یا دیپلم طبیعی بودند (هفته، مصاحبه، تیرماه ۱۳۹۹)

پریدخت رهگذر تا سال ۱۳۵۴ به‌عنوان دبیر سازمان زنان برازجان باقی ماند. بعد از آن «عزت مؤتمن» از اواخر سال ۱۳۵۴ تا آبان سال ۱۳۵۶ سرپرستی سازمان زنان آن‌جا را عهده‌دار بود. با برگزاری انتخابات سازمان زنان برازجان در روز دوشنبه ۲۲/۸/۱۳۵۶ در دفتر فرمانداری، «بهجت مؤتمن» بیشترین آرا را در این انتخابات کسب و مهناز افخمی طی ارسال حکمی وی را به سمت دبیر شعبه سازمان زنان برازجان منصوب کرد (ساکما، ۲۹۳/۱۲۷۹۷۶). وی تا زمان انحلال سازمان زنان برازجان در سال ۱۳۵۷ ش دبیر این سازمان بود.

## ۵. فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی سازمان زنان برازجان

بعد از مشخص شدن اعضای کمیسیون‌های مختلف و تعیین وظایف، همچنین ایجاد ساختمان ثابت، سازمان زنان برازجان فعالیت‌های گوناگون خود از جمله فعالیت‌های فرهنگی را در سطح وسیع‌تری ادامه داد. به‌مرور بانوان شرکت‌کننده در کلاس‌های

سوادآموزی افزایش یافتند. تعداد کلاس‌های آموزش حرفه‌ای نیز بیشتر شد و کلاس‌های آشپزی و ماشین‌نویسی نیز به کلاس‌های موجود اضافه شد. علاوه بر آن با تکمیل و تجهیز امکانات سازمان زنان برازجان مرکز رفاه این شعبه آغاز به فعالیت کرد و جایگزین خانه زن، که شامل فقط یک اتاق بود، شد. فعالیت‌های مرکز رفاه سازمان زنان برازجان که مهم‌ترین رکن و واحد خدمات اجتماعی - فرهنگی این سازمان در دهه ۵۰ بود، با مدیریت «اشرف نادرالاصل» و در قالب مجموعه‌ای از فعالیت‌های منسجم و گسترده انجام می‌گرفت (مؤتمن، مصاحبه، ۲۰/۵/۱۳۹۹). خدمات این مرکز در چهار دسته واحد آموزش، واحد مهدکودک، واحد بهداشت و تنظیم خانواده و واحد حقوقی و مشاوره خانواده انجام می‌گرفت (گزارش سازمان زنان، ۱۳۵۳-۱۳۵۴: ۶۴).

## ۱.۵ واحد آموزش

فعالیت‌های واحد آموزش شامل آموزش سواد و حرفه بود. آموزش سواد، پیدا کردن حداقل توانایی خواندن و نوشتن به‌منظور دستیابی به منابعی بود که می‌توانستند به بهبود سطح فرهنگی زندگی خانواده کمک نماید (همان، ۶۸). از آنجا که افزایش سواد و دانش عمومی دختران لازم‌التعلیم باعث افزایش مشارکت فرهنگی، اجتماعی آن‌ها در جامعه می‌شد سازمان زنان برازجان در راستای همکاری با برنامه‌های کمیته پیکار با بی‌سوادی و سپاهیان دانش در جهت افزایش سطح فکری، فرهنگی زندگی زنان، زنان و دختران این شهرستان را تشویق به آموزش سواد و شرکت در کلاس‌های سوادآموزی می‌نمود (بهجت مؤتمن، همان).

کلاس‌های آموزش حرفه‌ای برگ برنده سازمان زنان بود و نقش این کلاس‌ها به‌گونه‌ای بود که نام آن‌ها با نام سازمان زنان یکی شده بود. هرچا سخن از سازمان زنان می‌آمد به این کلاس‌ها اشاره می‌شد. سازمان به خاطر فراهم نمودن امکانات شغلی و با امید به افزایش مهارت‌های زنان و اشتغال آنان و کمک به سطح زندگی زنان نیازمند، آموزش حرفه‌های خاص مانند یادگیری زبان انگلیسی، خیاطی، بافندگی، گلسازی، آرایشگری و ماشین‌نویسی را مورد توجه قرار داد. موفق‌ترین قسمت مرکز رفاه سازمان زنان برازجان نیز این قسمت بود. کلیه این کلاس‌ها دارای مربیان مجرب بودند و بعد از اتمام دوره این کلاس‌ها به شرکت‌کنندگان گواهی اتمام دوره داده می‌شد. این گواهی و

تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۱۹۹

مدرک باعث افزایش حضور فرهنگی، اجتماعی این زنان در جامعه و استخدام آن‌ها در کارگاه‌های تولیدی و ادارجات یا ایجاد اشتغال خانگی و کسب درآمد در خانه می‌شد (عزت مؤتمن، مصاحبه، ۲۷/۶/۱۴۰۰).

پروین عابدی در گزارش سفر خود در سال ۱۳۴۹ش به برازجان برای دبرخانه مرکزی سازمان زنان چنین می‌نویسد: «سازمان زنان ایران در شهرستان برازجان شعبه‌ای نسبتاً فعال دارد که با ۱۲۸ نفر عضو، تجدید انتخابات خود را در تاریخ ۱/۳/۱۳۴۹ به انجام رسانده است و در تاریخ ۱۹-۲۰-۲۱/۱۲/۱۳۴۹ مورد بازدید قرار گرفت. ۳ کلاس پیکار با بی‌سوادی و ۳ کلاس آموزش حرفه‌ای (خیاطی، عروسک‌سازی، گل‌سازی) با ۱۱۵ هنرآموز دارد (ساکما، ۰۸۹۱-۲۷۵). فعال بودن سازمان زنان برازجان در زمینه سوادآموزی و آموزش حرفه‌های مختلف به زنان این شهرستان طبق گزارش مزبور نشان‌دهنده فراهم آوردن بستر مناسب برای فعالیت‌های فرهنگی زنان منطقه توسط سازمان زنان برازجان است. برگزاری این کلاس‌ها به مرور عامل اصلی رشد فرهنگ عمومی زنان منطقه شد.

## ۲.۵ واحد مهدکودک

دومین واحد خدماتی مهم مرکز رفاه سازمان زنان برازجان واحد مهدکودک بود که هدف از تأسیس آن نگهداری کودکان گروه سنی ۳ تا ۶ ساله از خانواده‌های کم‌درآمد و پرآلود، به‌منظور کمک به اقتصاد این خانواده‌ها یا خانواده‌های بی‌سرپرست و همچنین کودکان زنان خانه‌داری که در کلاس‌ها شرکت می‌کردند بود. در مهدکودک مرکز رفاه برازجان مربیان مهدکودک از کودکان خانواده‌های نیازمند نگهداری می‌کردند و یک وعده غذای گرم و هم‌چنین صبحانه و عصرانه نیز توسط آشپز مرکز رفاه برای آن‌ها آماده می‌شد (عزت مؤتمن، همان). کودکان در این مرکز از امکانات آموزشی نیز برخوردار بودند و چند مربی کودک که هر روزه در مرکز حضور داشتند در راستای پرورش قوای فکری و فرهنگی این کودکان به آن‌ها نقاشی، آشنایی با حروف و قصه‌گویی آموزش می‌دادند. از دیگر مزایای این مهدکودک بهره‌مندی از خدمات پزشکی بود. این کودکان از پرونده بهداشتی برخوردار بودند و به وسیله سپاهیان بهداشت و پزشکان درمانگاه‌های بهداشتی و شیر و خورشید معاینه می‌شدند (نازیلا دیری، مصاحبه، مردادماه ۱۳۹۹).

### ۳.۵ واحد آموزش بهداشت و تنظیم خانواده

این واحد در زمینه بالا بردن سطح آگاهی عمومی زنان درباره بهداشت فردی، بهداشت مادر و کودک و اهمیت تنظیم ابعاد خانواده فعالیت می‌کرد (گزارش فعالیت‌های سازمان زنان، همان، ۶۸). سازمان زنان برازجان با همکاری اداره بهداری، مراکز بهداشت و تنظیم خانواده و سپاهیان بهداشت شهرستان دشتستان به زنان این شهرستان خدمات مشاوره‌ای در زمینه آموزش بهداشت می‌داد.

هم‌چنین در این مرکز به بیمارانی که نیازمند مراجعه به مراکز درمانی بودند راهنمایی‌های لازم داده می‌شد. در زمینه تنظیم خانواده نیز مرکز رفاه سازمان زنان برازجان جلساتی (عمدتاً ماهانه) و در مناسبت‌های متعدد از جمله هفته بهداشت و تنظیم خانواده به منظور آموزش و افزایش آگاهی فرهنگی زنان این شهرستان در مورد هدف‌های این برنامه و هم‌چنین برنامه‌هایی در خصوص رعایت نکات بهداشتی در خانه‌داری، بچه‌داری و تنظیم خانواده (پیشگیری از بارداری ناخواسته) و رعایت بهداشت عمومی در دوران حاملگی در محل سازمان زنان برازجان تشکیل می‌داد که از این نشست‌ها و سخنرانی‌ها استقبال خوبی می‌شد. این جلسات باعث افزایش آگاهی‌های فرهنگ عمومی زنان این منطقه در زمینه مسائل مربوط به بهداشت و رشد بی‌رویه جمعیت شد (هفته، همان).

### ۴.۵ واحد حقوقی و مشاوره خانواده

یکی از مهم‌ترین وظایف سازمان زنان ایران، آشنا نمودن بانوان کشور به حقوق و تکالیف خود در قبال زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی و همچنین آگاه نمودن آن‌ها از نقشی که می‌توانند در این زمینه داشته باشند بود. واحد حقوقی و مشاوره خانواده مراکز رفاه این سازمان، وظیفه کمک و راهنمایی خانواده‌ها در ازدواج، روابط خانوادگی، تربیت کودکان، رسیدگی به شکایات در موارد حقوقی یا ارائه جلسات آموزشی را برعهده گرفت (رنجبر عمرانی، همان، ۱۱۲).

سازمان زنان برازجان به منظور آگاه نمودن زنان این شهرستان نسبت به حقوق، تکالیف قانونی، اجتماعی و همچنین مساعدت در جهت حل اختلافات خانوادگی مشاوره‌های حقوقی و خانوادگی به آن‌ها ارائه می‌داد. زنان برازجان هم استقبال بسیار خوبی از برنامه‌های آگاه‌سازی سازمان، که از طریق ایراد سخنرانی پیرامون حقوقی که زنان به تازگی

تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۲۰۱

از طریق تصویب قوانین خاص در مجلس شورای ملی به آنان اعطا شده بود می‌کردند و این جلسات در افزایش آگاهی آنان نسبت به حقوق خود در زندگی خانوادگی و انجام امور فرهنگی، اجتماعی بسیار موثر بود (بهجت مؤتمن، همان).

## ۶. نقش سازمان زنان برازجان در توان‌مندسازی زنان در فعالیت‌های

### سیاسی

با تأسیس حزب رستاخیز در سال ۱۳۵۳ش رویکرد سازمان زنان ایران به مسائل سیاسی تغییر یافت و سازمان زنان وارد عرصه سیاست شد و به‌صورت یکی از اهرم‌های آن حزب درآمد. در دی‌ماه ۱۳۵۴ش، دبیر کل حزب رستاخیز پیشنهاد ایجاد کمیته‌ای با همکاری سازمان زنان برای نظارت بر فعالیت‌های زنان سراسر کشور را مطرح کرد. همچنین در اسفند ۱۳۵۶ش هنگام برگزاری کنگره زنان، اشرف پهلوی در گزارش فعالیت‌های سازمان، از همکاری بیشتر سازمان زنان با کانون‌های حزب رستاخیز سخن گفت. در همین زمان، تشکیل کانون‌های حزبی در برنامه‌های سازمان زنان گنجانده شد (احمدی خراسانی و اردلان، همان، ۵۰۳). مراکز رفاه و شعب سازمان نیز در سراسر ایران برای تشکیل کانون‌های حزب شرکت فعال کردند (رنجبر عمرانی، همان: ۱۳۸).

سازمان زنان استان بوشهر جهت افزایش مشارکت سیاسی و اجتماعی زنان این استان، کانون‌های حزب رستاخیز را تشکیل و شروع به فعالیت نمود. تعداد این کانون‌ها در مراکز رفاه و شعب این سازمان در سال ۱۳۵۳-۱۳۵۴ش، پنج کانون بود (گزارش فعالیت‌های سازمان زنان، همان، ۱۱۹). یکی از این پنج کانون متعلق به سازمان زنان برازجان بود (هفته، مصاحبه، تیرماه ۹۹). در جلساتی که از طرف کانون حزب رستاخیز سازمان زنان برازجان برگزار می‌شد زنان شرکت‌کننده در این جلسات در مورد مسائل سیاسی موجود با مسئولین و اعضای کانون صحبت می‌کردند. همچنین این زنان از طرف کانون به مشارکت سیاسی در جامعه از طریق شرکت در انتخابات شورای شهر و رأی دادن تشویق و ترغیب می‌شدند (عزت مؤتمن، همان).

علاوه بر آن سازمان زنان در زمینه فراهم نمودن امکانات لازم برای تجهیز زنان به منظور مشارکت سیاسی، کمیته‌هایی به نام «کمیته تجهیز زنان به منظور مشارکت سیاسی» برای

استان‌های مختلف تشکیل داد. هدف کوتاه مدت این کمیته‌ها تشویق زنان به شرکت در انتخابات انجمن‌های دموکراتیک از طریق ایراد سخنرانی، تشکیل جلسات بحث و گفت‌وگو و اجرای برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی بود. همچنین اعضای کمیته‌ها برنامه‌های دراز مدت را نیز با توجه به احتیاجات استان مربوطه تهیه می‌نمودند.

اولین جلسه کمیته تجهیز زنان به منظور شرکت زنان در فعالیتهای سیاسی و اجتماعی در استان بوشهر که ریاست عالییه این کمیته را استاندار وقت بوشهر به عهده داشت با حضور خانم طالقانی معاون پارلمانی وزارت آموزش و پرورش و مسئول کمیته تجهیز زنان جهت مشارکت در فعالیتهای سیاسی و اجتماعی در استان بوشهر، ابراهیم مبارکی معاون استانداری و فرمانداری بندر بوشهر، مدیران کل و معتمدین در محل حزب رستاخیز تشکیل شد (ساکما، ۱۴۱۹۸۶-۲۹۳). براساس مذاکرات و گفتگوهای که انجام پذیرفت قرار بر این گشت که برنامه‌های این کمیته در فرمانداری و بخشداری‌ها و سایر نقاط کوچک و بزرگ استان به وسیله فرمان‌داران و بخش‌داران و کدخدایان پیاده و گسترش پیدا کند و جهت تجهیز و مشارکت زنان استان بوشهر در فعالیتهای سیاسی و اجتماعی تلاش هرچه بیش‌تر بنمایند و با تشکیل جلسات سخنرانی و گفت و شنود زنان را به وظایف سیاسی و اجتماعی خود آگاه و آنان را به پیش سیاسی مجهز سازند (ساکما، ۱۴۱۹۸۶-۲۹۳).

بعد از تشکیل این کمیته در شهرستان برازجان یک نسخه از صورت جلسه تشکیل کمیته جهت اطلاع و اقدام لازم برای استانداری بوشهر و از طرف استانداری برای رئیس کمیته تجهیز زنان جهت مشارکت در امور سیاسی و اجتماعی استان بوشهر ارسال شد (ساکما، ۱۴۱۹۸۶-۲۹۳). در جلسات کمیته تجهیز زنان بیشتر در مورد اهداف حزب رستاخیز، توجیه و سیاست‌های هماهنگ‌سازی بین سازمان زنان ایران و حزب رستاخیز برنامه‌ریزی می‌شد. این امر نشان دهنده این است که حکومت پهلوی صرفاً زمینه فعالیت سیاسی زنان را در عرصه‌های هدایت شده دولتی و مورد تایید خود فراهم می‌نمود.

## ۷. نتیجه‌گیری

فعالیت‌های سازمان یافته شورای عالی و بعد از آن سازمان زنان برازجان کاملاً هدایت شده دولتی بودند این فعالیت‌ها موجب پیشرفت و ارتقای جایگاه زنان شهرستان دشتستان گردیده و در جهت ورود آنان (به مرکزیت برازجان) در عرصه‌های فرهنگی،



## تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۲۰۳

سیاسی، اجتماعی و همچنین اقتصادی کمک شایانی نمود. ایجاد و تأسیس کلاس‌های سوادآموزی و مهم‌تر از آن کلاس‌های آموزش حرفه‌های مختلف در این شهرستان منجر به افزایش حضور فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی زنان برازجان شد و ورود آنان را به بازار کار و اشتغال تسهیل نمود. به ویژه پس از تشکیل سازمان زنان، این سازمان به منظور اجرای سیاست‌های فرهنگی، اجتماعی مدنظر حکومت در سطح طبقات مختلف زنان منطقه بیشتر فعالیت‌های خود را در قالب فعالیت‌های فرهنگی ارائه می‌داد. در این راستا سازمان زنان برازجان در پی اولین هدف خود که پیکار با بیسوادی، با نگاه ویژه به افزایش توانمندسازی و ارتقای سطح فرهنگی زنان این شهرستان، بود ابتدا با برگزاری کلاس‌های سوادآموزی و بعد از آن کلاس‌های آموزش حرفه‌های مختلف، تأثیر اساسی و موثری در پیش‌برد جایگاه و نقش اجتماعی - فرهنگی زنان برازجان به جا گذاشت.

برگزاری این کلاس‌ها به مرور با استقبال خوب زنان این شهرستان مواجه شد. علاوه بر ایجاد اشتغال، مرکز رفاه سازمان زنان برازجان به زنان این شهرستان خدمات مشاوره‌ای، درمانی، حقوقی و خانوادگی ارائه می‌داد که همین خدمات به مرور باعث بالا بردن سطح آگاهی فرهنگ عمومی زنان منطقه درباره بهداشت فردی، بهداشت مادر و کودک، اهمیت تنظیم ابعاد خانواده، راهنمایی خانواده‌ها در زمینه ازدواج، روابط خانوادگی، تربیت کودکان، رسیدگی به شکایات در موارد حقوقی گردید.

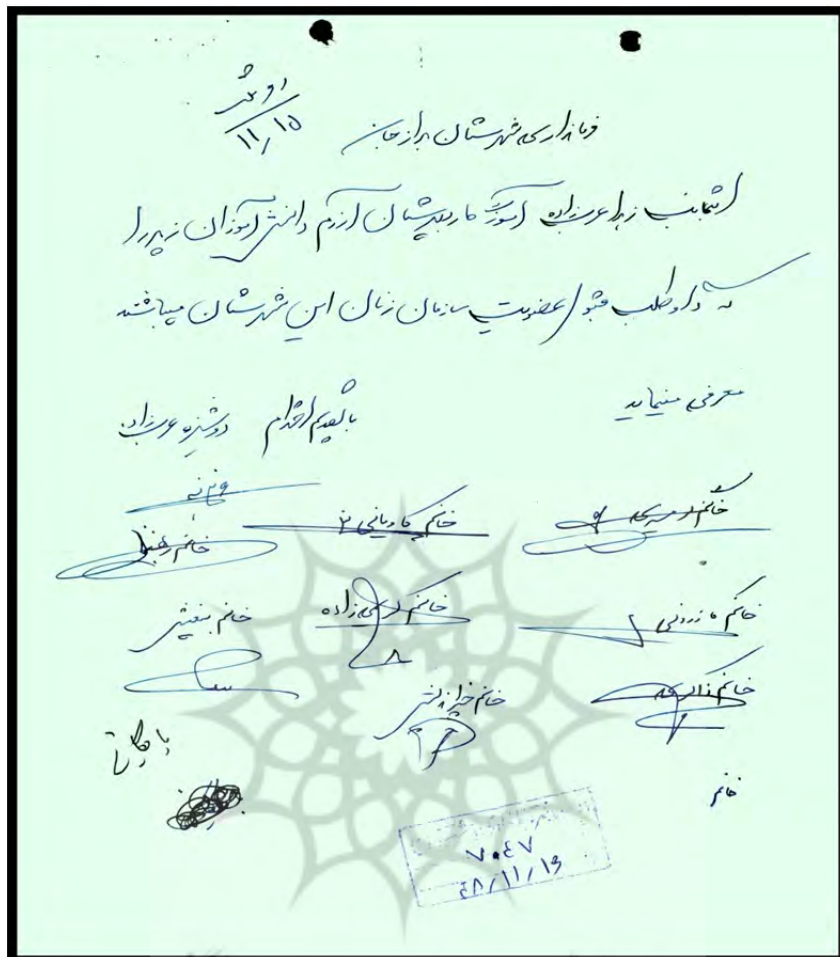
پیوست‌ها

(اسامی بانوانی که در زمان حاکمیت شرکت کننده)

خانم مؤمن	خانم مؤمن	خانم مؤمن
خانم خلدی	خانم خلدی	خانم خلدی
خانم قرمزری	خانم قرمزری	خانم قرمزری
خانم بجلی	خانم بجلی	خانم بجلی
خانم تقی‌زاده	خانم تقی‌زاده	خانم تقی‌زاده
خانم دشتیری	خانم دشتیری	خانم دشتیری
خانم دشتوق	خانم دشتوق	خانم دشتوق
خانم صدیری	خانم صدیری	خانم صدیری
خانم ایران سعیدنژاد	خانم ایران سعیدنژاد	خانم ایران سعیدنژاد
خانم قاسم‌آبادی	خانم قاسم‌آبادی	خانم قاسم‌آبادی
خانم مسیح‌لایان	خانم مسیح‌لایان	خانم مسیح‌لایان
خانم سعیدرنیسی قاطلی	خانم سعیدرنیسی قاطلی	خانم سعیدرنیسی قاطلی
خانم قاضی‌زاده	خانم قاضی‌زاده	خانم قاضی‌زاده
خانم یوسف‌لایان	خانم یوسف‌لایان	خانم یوسف‌لایان
خانم پروین مرادی	خانم پروین مرادی	خانم پروین مرادی
خانم آرزو لایان	خانم آرزو لایان	خانم آرزو لایان
خانم آتش‌قرار	خانم آتش‌قرار	خانم آتش‌قرار
خانم نژادی	خانم نژادی	خانم نژادی
خانم سلیمان‌نژادی	خانم سلیمان‌نژادی	خانم سلیمان‌نژادی
خانم عظیمی	خانم عظیمی	خانم عظیمی
خانم پیرحسین‌گار	خانم پیرحسین‌گار	خانم پیرحسین‌گار
خانم ترافان	خانم ترافان	خانم ترافان
خانم فردوسی	خانم فردوسی	خانم فردوسی
خانم آرزو پور	خانم آرزو پور	خانم آرزو پور
خانم همیری	خانم همیری	خانم همیری
خانم نجفیان	خانم نجفیان	خانم نجفیان
خانم حاجیانی	خانم حاجیانی	خانم حاجیانی
خانم خواجی‌پور	خانم خواجی‌پور	خانم خواجی‌پور
خانم دهسپار	خانم دهسپار	خانم دهسپار
خانم بزازجانی	خانم بزازجانی	خانم بزازجانی
خانم آرزو بزازجانی	خانم آرزو بزازجانی	خانم آرزو بزازجانی
خانم خدیو پور	خانم خدیو پور	خانم خدیو پور
خانم اهل‌بزر	خانم اهل‌بزر	خانم اهل‌بزر
خانم سروش	خانم سروش	خانم سروش
خانم دانشمند	خانم دانشمند	خانم دانشمند
خانم روانا	خانم روانا	خانم روانا
خانم گارودنی	خانم گارودنی	خانم گارودنی
خانم رضوان (سهرابی)	خانم رضوان (سهرابی)	خانم رضوان (سهرابی)
خانم توکلی (سهرابی)	خانم توکلی (سهرابی)	خانم توکلی (سهرابی)

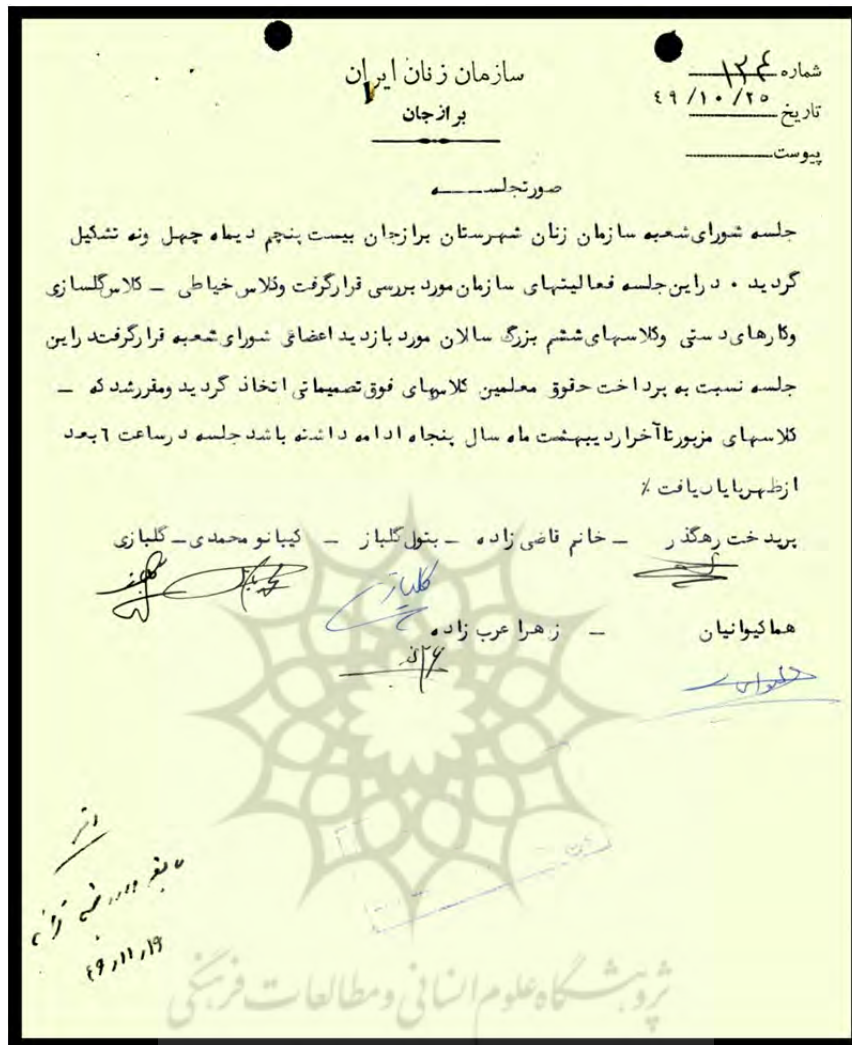
۴۷ نفر

سند شماره ۱. اسامی بانوان داوطلب عضویت در سازمان زنان شهرستان دشتستان





تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۲۰۷



سند شماره ۴. تشکیل جلسه سازمان زنان برازجان در خصوص بررسی و بازدید از فعالیت کلاس‌های بزرگ سالان

### کتاب‌نامه

آرچین، داوود/ قاسمی، حبیب (۱۳۸۹)، تاریخ آموزش و پرورش دشتستان، قم، موعود اسلام.

- احمدی خراسانی، نوشین و اردلان، پروین (۱۳۸۲)، *سناتور؛ فعالیت‌های مهرانگیز منوچهریان بر بستر مبارزات حقوق زنان*، تهران: نشر توسعه.
- افخمی، مهناز (۱۳۸۲)، *جامعه، دولت و جنبش زنان ایران ۱۳۵۷-۱۳۴۲*، (غلامرضا افخمی، ویرستار)، انتشارات بنیاد مطالعات ایرانی.
- افخمی، مهناز (۱۳۷۶)، «انقلاب مسالمت‌آمیز: مروری بر فعالیت‌ها و دستاوردهای سازمان زنان ایران (۱۳۵۷-۱۳۴۳)»، *ایران‌نامه*، سال پانزدهم، شماره ۵۹.
- اساسنامه شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران (بی‌تا)، تهران: شورای عالی زنان.
- اساسنامه سازمان زنان ایران (۱۳۵۲)، تهران: انتشارات سازمان زنان ایران.
- پورامیری، مینا (۱۳۹۸)، *بررسی عملکرد سازمان زنان استان کرمان با تکیه بر اسناد (۱۳۴۵-۱۳۵۷ ه.ش)*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان، تیرماه ۱۳۹۸.
- پیرنیا، منصوره (۱۳۷۴)، *سالار زنان*، واشنگتن: بی‌نا.
- ترابی، زهرا (۱۳۹۷)، *سازمان زنان کردستان*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء، شهریورماه ۱۳۹۷.
- حافظیان، محمدحسین (۱۳۸۷)، «سازمان‌های زنان در ایران عصر پهلوی»، پرتال جامع علوم انسانی (فصلنامه مطالعات سیاسی)، دوره اول، شماره ۲.
- رنجبرعمرانی، حمیرا (۱۳۸۵)، *سازمان زنان ایران*، تهران: موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران.
- سالنامه اداره آموزش و پرورش شهرستان برازجان (۱۳۴۴)، اداره آموزش و پرورش برازجان، شیراز، چاپخانه مظفری.
- ساناساریان، الیز (۱۳۸۴)، *جنبش حقوق زنان در ایران: طغیان، افول و سرکوب از ۱۲۸۰ تا انقلاب ۵۷*، ترجمه، نوشین احمدی خراسانی، تهران، نشر اختران.
- فتحی، مریم (۱۳۸۳)، *کانون بانوان*، تهران: موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران.
- کارنامه سازمان زنان ایران، تهران: انتشارات سازمان زنان. اسفندماه ۱۳۵۶.
- گزارش فعالیت‌های سازمان زنان ایران، (فروردین‌ماه تا اسفند ۱۳۵۳؛ فروردین‌ماه تا شهریورماه ۱۳۵۴) تهران: انتشارات سازمان زنان ایران.
- گزارش هیئت مأمور بر مطالعه‌ی شورای عالی جمعیت‌های زنان ایران، خرداد ۱۳۴۵.
- ملک زاده، الهام و طیبه ادیسی و فاطمه حسین پور (۱۳۹۹)، «عملکرد سازمان زنان ایران: مطالعه موردی استان بوشهر (۱۳۴۵-۱۳۵۷ ش.)»، *تاریخ‌نامه ایران بعد از اسلام*، سال یازدهم، شماره بیست و پنج.

## تأثیر فعالیت‌های سازمان‌یافته دولتی ... (پروانه شاهرخ مقدم و دیگران) ۲۰۹

سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (ساکما):

سند شماره ۲۹۳/۱۲۵۷۹۷

سند شماره ۲۹۳/۱۲۷۹۷۶

سند شماره ۲۹۳- ۵۹۹۶۲

سند شماره ۲۹۳/۴۸۸۰۲

سند شماره ۲۹۳/۴۹۸۴۱

سند شماره ۲۷۵-۰۸۹۱

سند شماره ۲۷۵- ۱۹۱۳

سند شماره ۲۹۳- ۱۴۱۹۸۶

### مصاحبه‌ها

هفته، سیمین. دبیر، متولد ۱۳۲۲، کالیفرنیا، ۱۳۹۹، آرشیو شخصی.

دیری، نازیلا. خانه‌دار، متولد ۱۳۲۲، بوشهر، ۱۳۹۹، آرشیو شخصی.

مؤمن، بهجت. دبیر، متولد ۱۳۲۶، برازجان، ۱۳۹۹، آرشیو شخصی.

مومتمن، عزت. دبیر، متولد ۱۳۲۹، شیراز، ۱۴۰۰، آرشیو شخصی.

### Books

Archin, D. GHasemi, H. (2010). Tarikheh Amozesho Parvaresh Dashtestan, GHom: Moode eslam.

Ahmadi KHorasani, N. Ardalan, P. (2003). Senator, Tehran: Tose-e publishing.

Afkhami, M. (1997), 'Enghlab-e Mosalemat amiz: Morori bar faaliyatha VA dastavardhaye Sazmane Zanan-e Iran (1964- 1978), Irannamih: sale 15, shomareye 59.

Afkhami, M. (1998). Women, State, and Society in Iran 1963-1978 (An Interview with Mahnaz Afkhami), Editor: Gholamreza Afkhami, the Iranian Studies Foundation publishing.

Asasnameye SHoraye Aali jamiyathaye zanan Iran, (Bi-ta), Tehran: SHoraye Aali Zanan.

Asasnameye Sazmane Zanan-e Iran (1973), Tehran: The Iranian Woman's Organization publishing.

Pirniya, m. (1995), Salar-e Zanan, Vashengton: Bi – Na.

PoorAmiri, m. (2019), Baresiye Amalkarde Sazeman-e zanan-e Ostane Kerman ba Tekye bar Asnad (1966- 1987). Payanameye karshenasiye Arshad, Daneshghahe SHahid Bahonare Kerman.

- Torabi, z. (2018), Sazeman-e zanan-e Kordestan. Payanameye karshenasiye Arshad, Daneshghahe Alzahra.
- Hafezian, M.H. (2008) Women "s organizations in Iran in the Pahlavi era, 2, p.1-19.
- Ranjbar Omrani, H. (2006). Sazeman-e zanan-e Iran, Tehran: Contemporary Iran History Studies Institution publishing.
- Salnamehe Edareye Amozesho Parvareshe SHahrestaneh Borzjan (1966). Edareye Amozesho Parvareshe Borzjan, Shiraz: CHapkhaneye Mozafari.
- Sanasarian, E. (2005). The Women's Right Movement in Iran, translated by: Nooshin Ahmadi khorasani, Tehran: Akhtaran Publication
- Fathī, Maryam (2004), Kānūni Bānuwān, Tihrān, Mu'assisihyi Muṭāli'āti Tārīkhi Mu'āshir.
- Gozaresh-e Hiaat-e Mamor bar motale-e SHoraye Aali jamiyathaye zanan Iran, 1966 June.
- Gozaresh-e Fa'liyathay-e Sazmane Zanan-e Iran (1974- 1975), Tehran: The Iranian Woman's Organization publishing.
- Karname-ye Sazmane Zanan-e Iran, Tehran: The Iranian Woman's Organization publishing. 1978 March.
- Malekzadeh, E. Edrisi, T. (2020). Performance of Iranian Women's Organization: A Case Study of Bushehr Province (1345-1357), 11(25), 201-231.

#### Documents

National Library and Archives of I. R. Iran (SAKMA):

۲۹۳/۱۲۵۷۹۷

۲۹۳/۱۲۷۹۷۶

۲۹۳/۵۹۹۶۲

۲۹۳/۴۹۸۴۱

۲۹۳/۴۸۸۰۲

۲۷۵/۱۹۱۳

۲۷۵-۰۸۹۱

#### Interviews

- Haftah, S. Dabir, Motevaled-e 1322, California, 1399, Arshive shakhsi.
- Dayeri, N. Khanehdar, Motevaled-e 1322, Bushehr, 1399, Arshive shakhsi.
- Motamen. B. Dabir, Motevaled-e 1326, Borazjan, 1399, Arshive shakhsi.
- Motamen. E. Dabir, Motevaled-e 1329, Shiraz, 1400, Arshive shakhsi.